

Programma van Eisen - Beheerplannen

Eisen voor de inhoud

Inventarisatie

1. Het beheerplan geeft allereerst een beschrijving van de natuurwaarden in het Natura 2000-gebied (de actuele situatie en trends, art. 19a, lid 3 onderdeel a). Daarnaast geeft het beheerplan een beschrijving van relevante (bestaande) activiteiten in of in de omgeving van het Natura 2000-gebied, voor zover deze activiteiten van invloed kunnen zijn op het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen voor het gebied.
2. Het beheerplan legt een relatie met andere plannen en andere wet- en regelgeving (art. 19b, lid 2).

Confrontatie en visie

3. Het beheerplan werkt de instandhoudingsdoelstellingen uit het aanwijzingsbesluit voor het Natura 2000-gebied in omvang, ruimte en tijd verder uit (art. 19a lid 3, onderdelen a en b). Deze uitwerking bevat de visie van het bevoegd gezag op hoe deze doelstellingen voor het gebied te realiseren in samenhang met het bestaande gebruik. Daarbij geeft het bevoegd gezag aan welke resultaten op welke termijn nagestreefd worden. Ook geeft deze uitwerking aan welke kwaliteit van water, bodem en lucht binnen en buiten het gebied en welke ruimtelijke samenhang nodig zijn om de doelstellingen te realiseren.
4. Het beheerplan beschrijft (op hoofdlijnen) de maatregelen voor de periode die het beheerplan bestrijkt en de ecologische vereisten die noodzakelijk zijn om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken en/of te handhaven (artikel 19a lid 3, onder b).
5. Het beheerplan geeft, naast de bovenstaande wettelijke eisen ten aanzien van de inhoud, tenminste aan welke bestaande activiteiten niet schadelijk zijn in relatie tot het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen en welke bestaande activiteiten vergunningplichtig zijn. Ook wordt aangegeven van welke activiteiten ten tijde van het vaststellen van het beheerplan nog niet bepaald kan worden of deze schadelijke gevolgen hebben. Het bevoegd gezag kan er in overleg met belanghebbenden voor kiezen in het beheerplan aan te geven welke voorgenomen activiteiten zich in het gebied wel en niet kunnen ontwikkelen met het oog op de instandhoudingsdoelstellingen (= opnemen ontwikkelruimte).

Uitvoering

6. Het beheerplan maakt expliciet welke van de bevoegde instanties voor de uitvoering van concrete instandhoudingsmaatregelen in (delen van) het Natura 2000-gebied de verantwoordelijkheid draagt. Ieder bevoegd gezag maakt afspraken met partijen in het gebied over de uitvoering van de maatregelen. Bij veel instandhoudingsdoelstellingen in veel Natura 2000-gebieden speelt de problematiek van de (bestaande/toekomstige) stikstofdepositie in relatie tot gevoeligheid van habitattypen voor stikstof en de voor het realiseren van de doelstellingen noodzakelijke watercondities. Onder verantwoordelijkheid van het Regiebureau Natura 2000 zijn hier instrumenten voor ontwikkeld.

De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) is er in eerste instantie op gericht de vergunningverlening (Natuurbeschermingswet 1998) vlot te trekken door het per saldo geleidelijk maar onvermijdelijk omlaag brengen van de stikstofdepositie. Aangezien deze depositie het probleem is van meerdere overheidslagen en meerdere sectoren, wordt dat in gezamenlijkheid opgepakt. De essentie van de PAS is daarom verkennen en afspreken hoe op verschillende niveaus (generiek, provinciaal en gebiedsgericht) en vanuit verschillende sectoren (landbouw, industrie, verkeer en vervoer) wordt bijgedragen aan het aanpakken van het probleem.

Het beheerplan is het instrument om op gebiedsniveau aan te geven hoe en in welk tijdsbestek de Natura 2000-doelstellingen gerealiseerd worden. In het beheerplan moet worden bepaald welke reductieopgave nodig is voor de in het gebied liggende natuurdoelen op basis van de ecologische onderbouwing zoals eerder bepaald. Ook de eventuele ontwikkelruimte komt in het beheerplan te

staan. De optelsom van de reductieopgaven uit de beheerplannen vormt het onderwerp waarover in de PAS afspraken gemaakt worden. De opgave wordt gerealiseerd door generieke, provinciale/regionale en gebiedsgerichte maatregelen. Over deze opgave en de maatregelen worden in de PAS afspraken gemaakt. De gemaakte afspraken zullen uiteindelijk weer in het beheerplan terechtkomen en dienen ter onderbouwing van de realisatie van de noodzakelijke reductieopgave uit het beheerplan.

Een aantal producten geeft duidelijkheid over inhoud en procedures rond de PAS: Hoofdlijnennotitie, Plan van Aanpak Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) en Voorlopig programma stikstof. Deze producten zijn te vinden op PAS;website: <http://pas.natura2000.nl/>.

In een groot deel van de Natura 2000-beheerplannen speelt water een vitale rol. Bij het opstellen van deze beheerplannen wordt duidelijk dat het realiseren van de vereiste watercondities een lastige opgave is, van dezelfde orde als het stikstofvraagstuk. Met de Strategie Water en Natura 2000 (<http://www.natura2000.nl/pages/water.aspx>) kan de waterparagraaf in de Natura 2000-beheerplannen worden opgesteld.

7. Het beheerplan geeft aan hoe de uitvoering van het beheerplan wordt gemonitord (wat, hoe en door wie), waarbij het uitgangspunt is aan te sluiten bij bestaande monitoringsprogramma's. De monitoring heeft als doel het bevoegd gezag de informatie te verschaffen om te kunnen beoordelen of de instandhoudingsmaatregelen effectief zijn en de instandhoudingsdoelstellingen worden bereikt. Zie voor de wijze waarop de monitoring in het beheerplan opgenomen dient te worden de door de Regiegroep Natura 2000 vastgestelde documenten [Programma van Eisen Gebiedsgerichte Monitoring](#) en [Monitoring Natura 2000](#).
8. Het beheerplan bevat een (globale) raming van de kosten voor de uitvoering van het beheerplan en geeft aan op welke wijze deze van dekking worden voorzien.
9. Ieder bevoegd gezag zorgt er binnen zijn invloedssfeer voor dat de inhoud van het beheerplan doorwerkt in andere relevante (beleids-)plannen en de vergunningverlening.

Eisen aan het proces

- A. Voor het opstellen van een beheerplan voor een concreet Natura 2000-gebied neemt één van de bevoegde instanties voor het opstellen en vaststellen van een beheerplan het voortouw om het proces te coördineren. Dit bevoegd gezag wordt aangeduid met de term 'initiërend bevoegd gezag'.
- B. Het initiërend bevoegd gezag stelt in overleg met andere bevoegde instanties vast of voor het Natura 2000-gebied één beheerplan wordt opgesteld of dat beheerplannen voor delen van het gebied worden opgesteld. Het is ook mogelijk voor meerdere Natura 2000-gebieden één beheerplan op te stellen, indien de ecologische samenhang van de gebieden of de bestuurlijke setting hierom vraagt. Zo wordt voor drie kreken in Zeeuws-Vlaanderen, het Groote Gat, Canisvliet en de Vogelkreek één beheerplan opgesteld omdat deze drie gebieden aangewezen worden voor één habitatsoort (Kruipend moerasscherm).
- C. Het initiërend bevoegd gezag draagt er zorg voor dat het beheerplan wordt opgesteld na overleg met eigenaren, beheerders, gebruikers en andere belanghebbenden en met besturen van waterschappen, gemeenten en provincies (art. 19a, leden 1 en 5, art 19b, leden 1 en 3). Het overleg moet tenminste tot doel hebben draagvlak te creëren voor de inhoud van het beheerplan bij de betrokkenen in het gebied.

Vanuit de bevoegde gezagen zijn afspraken gemaakt met maatschappelijke organisaties over de betrokkenheid bij het opstellen van de beheerplannen. Deze afspraken zijn neergelegd in de [Intentieverklaring Beheerplannen Natura 2000](#), welke door vele partijen is ondertekend. De intentieverklaring schept een gemeenschappelijk kader voor het overleg over de beheerplannen de komende jaren.

- D. Het bevoegd gezag van (delen van) een Natura 2000-gebied draagt er zorg voor dat voor het gebied waarvoor het verantwoordelijk is kennislacunes, onzekerheden en mogelijke negatieve gevolgen van maatregelen expliciet in beeld worden gebracht en waar redelijkerwijs mogelijk, worden verkleind. In de door de Regiegroep Natura 2000 vastgestelde notitie [Omgaan met ecologische onzekerheden in het beheerplan](#) is aangegeven hoe met gebrek aan kennis op ecologisch gebied in het beheerplanproces moet worden omgegaan. Te doorlopen stappen zijn beschreven en er is een voorbeeld opgenomen.
- E. Het bevoegd gezag draagt, voor zover op grond van wettelijke vereisten noodzakelijk, zorg voor de informatie die nodig zal zijn voor het toetsen van (onderdelen van) het beheerplan aan artikelen 19 e, f, g en h van de Natuurbeschermingswet 1998.
- F. Voor het vaststellen van een beheerplan wordt de openbare voorbereidingsprocedure conform de Algemene wet bestuursrecht gevolgd (afdeling 3.4). Elk bevoegd gezag in een Natura 2000-gebied stelt dat deel van het beheerplan vast dat gaat over het gebiedsdeel waarvoor het verantwoordelijk is. Door het Regiebureau Natura 2000 is een toolkit inspraakprocedure ontwikkeld waarin voorbeeldproducten (bv. advertentietekst inspraakbijeenkomst, vaststellingbesluit bevoegd gezag) zijn opgenomen die bij voorafgaand en tijdens de inspraak en bij de vaststelling van het beheerplan gebruikt kunnen worden. Deze Toolkit inspraak is niet publiek toegankelijk maar bereikbaar via login gegevens, die voor direct betrokken van het bevoegd gezag beschikbaar wordt gesteld door de betreffende projectleider. De toolkit is dan bereikbaar via deze link: http://www.natura2000.nl/pages/virtueel_kantoor.aspx
- Voor plannen waarvoor een passende beoordeling moet worden gemaakt, omdat zij significante gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden, geldt een verplichting tot een strategische milieubeoordeling. De door de Regiegroep Natura 2000 vastgestelde [Notitie plan-MER](#) gaat in op de criteria voor het opstellen van een plan-MER en het daaraan voldoen van het Natura 2000-beheerplan.
- G. Een beheerplan heeft een geldigheidsduur van maximaal 6 jaar. Het plan wordt steeds voor een periode van maximaal 6 jaar opnieuw vastgesteld (art. 19a, lid 2), na evaluatie van de uitvoering. Deze evaluatie gaat tenminste in op de mate van realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor het gebied en de realisatie van de instandhoudingsmaatregelen. De evaluatie is de onderbouwing voor de volgende generatie beheerplannen.

Voorbeeld inhoudsopgave beheerplan Natura 2000-gebied

In de in 2005 verschenen Handreiking Beheerplannen - Natura 2000-gebieden is een voorbeeld inhoudsopgave voor een beheerplan gepresenteerd. Deze inhoudsopgave is bedoeld als hulpmiddel bij het opstellen van een beheerplan. Het kan fungeren als een checklist voor zowel de opsteller als de vaststeller van het beheerplan om na te gaan of alle relevante elementen conform het hiervoor genoemde Programma van Eisen in het beheerplan zijn opgenomen.

Het doel van de voorbeeld inhoudsopgave is niet om eenvormige beheerplannen te verkrijgen. Het zal immers niet altijd mogelijk zijn de voorbeeld inhoudsopgave precies te volgen. Daarvoor zijn de verschillen tussen de gebieden te groot. Zo zijn er gebieden die maar voor één soort zijn aangewezen of gebieden die vanwege de aard van de activiteiten of het bestaande gebruik in het gebied heel complex zijn of juist relatief eenvoudig. Ook kan het voorkomen dat er één beheerplan voor twee of meer Natura 2000-gebieden kan worden opgesteld. Al deze verschillen kunnen leiden tot een afwijking van het voorbeeld.

Inhoudsopgave

Aan het begin van het beheerplan kan desgewenst een voorwoord, leeswijzer en/of verantwoording worden opgenomen.

Inventarisatie

1. Natura 2000-gebied: karakteristiek van het gebied

Een korte beschrijving van het gebied op basis van elementen uit het aanwijzingsbesluit aangevuld met belangrijkste gebiedskenmerken:

- a. Geografische en bestuurlijke kenmerken
- b. Begrenzing Natura 2000-gebied
- c. Eigendomssituatie
- d. Waarden van het gebied, ecologische samenhang en internationaal belang van het gebied
- e. Instandhoudingsdoelstellingen
- f. Huidige staat van instandhouding en trends in het gebied aan de hand van
 - i. ecologische kenmerken en gegevens
 - ii. fysisch-chemische kenmerken en gegevens
 - iii. sociaaleconomische gegevens
- g. Maatschappelijke context: samenleving/gebruikers en overlegplatforms

2. Gebruik in het Natura-2000 gebied en externe werking

Beschrijving op hoofdlijnen van de uitgangssituatie m.b.t. (bestaand) gebruik en externe werking voor onder meer:

- a. Natuurbeheer en -herstel
- b. Agrarisch gebruik
- c. Hydrologie
- d. Industrie
- e. Bewoning
- f. Infrastructuur en het gebruik ervan
- g. Recreatie
- h. Militaire activiteiten
- i. Delfstoffenwinning
- j. Scheepvaart
- k. Visserij
- l. Overige

3. Relatie met andere relevante plannen en regelgeving

- a. (beleids)plannen van het rijk en andere overheden
- b. (inter)nationale regelgeving
- c. (inter)nationale afspraken

Visie en confrontatie

4. Visie voor het Natura 2000-gebied
 - a. Uitwerking instandhoudingsdoelstellingen (uit het aanwijzingsbesluit) in omvang, ruimte en tijd
 - b. (Ecologische) randvoorwaarden
 - c. Knelpunten van het gebruik
 - d. Hoe worden de doelstellingen bereikt

Uitvoering

5. Instandhoudingsmaatregelen
Vanuit de visie en de confrontatie opstellen van natuurbeheersmaatregelen en benodigde mitigerende maatregelen in relatie tot vormen van gebruik zoals onder meer:
 - a. Natuurbeheer en -herstel
 - b. Agrarisch gebruik
 - c. Hydrologie
 - d. Industrie
 - e. Bewoning
 - f. Infrastructuur en het gebruik ervan
 - g. Recreatie
 - h. Militaire activiteiten
 - i. Delfstoffenwinning
 - j. Scheepvaart
 - k. Visserij
 - l. Overig
6. Monitoring
 - a. Biotisch
 - b. Abiotisch
 - c. Realisatie van instandhoudingsmaatregelen (voortgang en effectiviteit)
7. Financiering van het beheerplan

Bruikbare instrumenten

8. Communicatie, educatie en voorlichting in het gebied
Hoewel geen voorwaarde uit het Programma van Eisen is het o.a. uit het oogpunt van verwerven van draagvlak van belang in het beheerplan aandacht te besteden aan communicatie, educatie en voorlichting.
9. Bijlagen bij het beheerplan